

Paisatge amb figura

per a en Gerardo San Román i per a la Miriam San Román Crowley

una meditació a partir de *Paisatge amb figueres*, obra de l'artista Andreu Maimó

in memoriam R.C.S.R.

Els noms dels llocs que aquí apareixen són els noms de les ceràmiques i pintures de l'Andreu Maimó i els de la finca de , i de finques en l'illa de Mallorca, on vivia la meva germana durant alguns anys després de marxar de Madrid. Vaig conèixer l'obra del Maimó per primera vegada en un catàleg, alguns mesos després de la mort de la meva germana. Fins i tot damunt un full , les seves ceràmiques de mida natural de les figueres tenen una presència tremenda, i per a mi són un record del temps que jo passava en aquell paisatge. Sempre havia volgut regalar una figuera a la meva germana, però en el temps que passà entre encarregar-ho al viver i la seva arribada a Pollença, ella va morir.

Figuera de s'Horta Vella

Una figura antiga
ajupida en l'horta vella
l'escorça forta nuosa i clivellada
Està dempeus des quan?
Més de cent anys
centenars potser
I duu un pes molt gran—
un suggeriment de braç enlairat, en allà
on hi hauria les espatlles
i els peus invisibles
eixarrancats i reforçats

Deixa'l a terra, germaneta
Deixa'l a terra a l'ombra de la figuera
i descansa

Figuera de sa Galera

Potser et pensaves que
eres un cariàtide
que podries suportar
el temple de la família?
Tenies unes esperances
tan altes de sostenir-ho
tot, traient importància
al cantó fosc —
la casa dels nostres pares—
El dolor, però, com un ganivet negre
va esberlar-te el costat
I quan vas
caure en la foscúria

va enfonsar-se la casa
enderrocada al teu voltant

Figuera de son Sureda

Aquestes branques podades badallen
com unes boques que pronuncien
les seves profecies silencioses
massa tard.
O les boques d'endolats que lamenten.

Cóm és que no endevinàvem
Que t'havíem de perdre
recordant
que més d'una vegada
t'havies perdut de nena?
Asseguda a l'ampit
de la peixateria a Cawsand
fores advertida que no t'havies de moure,
llavors oblidada.
Abandonada de petita
a l'exposició de la Casa Ideal
quan et quedaves enrere a mirar
als pollets que acabaven de sortir de l'ou
Perduda per a mi a l'internat
quan per primera vegada
vam deixar de compartir una habitació.

Figuera de sa Clota

Potser eres massa petita
per a recordar la dona
que netejava la casa per a la nostra mare
quan vivíem a Hornsea?
Cóm feia per a escórrer un drap
fer anar una escombra, l'aspirador?
Encara veig aquell puny
Un nus de carn i d'os
que la màquina industrial
havia cosit tan bé
fins i tot els cirurgians
no volien descosir-ho
Dens com una embòlia
Ni un dit
Un monyó
una soca
amb només el record

de branques que ballaven

Soca de figuera de Can Vent

Un vent fred bufava
a través de la casa
d'un matrimoni agre

Les dues parelles d'avis vivien
en la mateixa ciutat
però a uns cents de kilòmetres de nosaltres

Diria en Gerardo, uns trenta anys després
que nosaltres dues, les germanes érem com les dues meitats
de la mateixa moneda

Unes vacances, però, ens van partir,
van arrencar-nos l'una de l'altra
com aquesta pobra soca
deixant-te, als tres anys, amb els pares del pare
i a mi amb els avis més simpàtics, més pobres
Complaguda i alegre, no vaig enyorar-te
precisament, encara que em sentia molt sola
en despertar-me en el gran llit. Tu, però,
vas plorar a llàgrima viva, nit rere nit,
delint-te, no per a la mare, sinó per mi
'Deia *Vull la meva Amélie*,
em va explicar l'àvia després
rient per sota el nas
Ara, quan hi penso
bufa un vent fred
i crido el teu nom
en la nit

Figuera de Firella

Una Mare amb Nen d'un arbre.
I com l'arbre creix poc a poc
el teixit nou té la pell més llisa,
més tendre, i s'acosta cap a l'abric aspre
de la mare que lamenta.

El nostre pare ha portat el gos familiar malalt
cap al veterinari per a que el sacrificuin.
Nosaltres esperem en el cotxe i tu tens vuit anys

i jo deu i aguantem als sanglots
de la mare amb dificultat.
Em quedo rígida, indolent i freda, però tu t'inclines
per a agafar-li la màniga i li xiuxiues
paraules benvolents i pràctiques: de com anirem
cap a la biblioteca, i en allà podrà descanviar els llibres
i començarà a sentir-se millor.

No estem preparades per allò que ve.
No és la nostra mare qui es gira en el seient,
aquesta màscara amb els ulls de sang, de bruixa
que xiscla, cridant-te cruel, dura, despietada.
No. No és la nostra mare.
És alguna nena irreflexiva i egoista,
i la mare eres tu.

Però aquell dia va establir-se en el silenci
com un còdol gran al voltant de les teves arrels,
una embòlia en l'artèria de la memòria
que va embussar tot record d'aquell dia
i de tots els anys d'abans.

Figuera de son Estrany

Quina estranya vas esdevenir
germaneta meva
crispada i tensa com un gallet
Un fusell a punt de disparar

Mentre el pare nostre
estava ajagut a terra al camp de tir a Bisley
el seu llavi entumint-se amb la culatada del fusell
quan apuntava cap als fitons a través del bruc,
tu i jo vagàvem cercant campanetes
darrere de les línies—flors
d'un blau inversemblant
cadascuna solitària
en la tija prima
que tremolava en el rebombori
i sonava tan dèbilment
que només tu i jo la sentíem

A casa ens permetien guardar
els cartutxos buits
Es quedaven en la postada
com una fila de nines lluentes sense cap.

Figuera des Carritxó

Implicacions tan hivernenques
Com aquell arbre vell
que creixia al costat nord
del nostre jardí a Marsella
sinuós i de pell grisa
les figues del qual eren petites i dures
i van caure a terra
per manca de sol
abans que poguessin madurar

Els dijous van ser *jours de congé*
per a les nenes de la Cour Bastide
i ens vam amagar entre les branques
per a mirar als nens de *l'école communale*:
a l'esplai els nens perseguien
llargues línies de nenes,
els seus xiscles d'alegria
(sabíem que mai havíem de xisclar)
una ona d'enagos
que va trencar-se com escuma
en la nostre paret silenciosa

Coloms, figuera i parets

Parets altes, finestres mudes amb finestrons:
La Cour Bastide
En el pati ombrós a l'esplai
en el xivarri de llengua estranya
les altres van dibuixar amb guix la reixa de *la marelle*
van numerar als espais *1, 2, 3*
llavors a mig camí *L'ENFER*
llavors *4, 5, 6* cap a la cúpula al final *LE CIEL*
Apuntant la pedra
vam fer els nostres conats amb
un...deux...cinq...six...
maldestres com oques en terra bonyeguda
intentàvem no aterrar a l'infern
De llançada en llançada
les paraules, frases senceres
s'arrossegaven per entre les línies
tremolant com sargantanes en les esquerdes de les parets
per a volar com la pedra des de la gola
De vegades les nostres paraules provocaven

un somriure amable com la figuera
del jardí tancat amb boix
de Madame la Directrice
—À toi le tour! —À moi? —Oui, oui
Lance ta pierre! Vas-y!

Ara però, has llançar la teva pedra
molt més enllà d'aquestes parets
i imagino que vola
com un dels coloms de l'Andreu
cap a aquell blau

Fulles de figuera I

Lobulades i palmades
lluents i flexibles de joves
plenes de venes com les nostres mans
amb mapes de capil·lars
amb la línia de la vida i la línia del cor
amb allò que està fet i allò que és a venir
La pell esdevé aspre i bigarrada
enfosquint-se, amb agalles, taques de l'edat,
amb pústules i embòlies i anells de rovell
Caigudes, s'enravenen com cuir
cruixen sota els peus, s'engrunen en pols
però sempre serveix el perfum que te l'arbre sencer
un olor d'almesc com ningun altre

Fins i tot quan es crema
la fusta conserva la seva dolçor particular
Febrer, un altre foc, l'olor d'hivern
el mestral que bufa des d'un cel tan blau
com una glacera, gelant a les mans i als rostres
El nostre pare cremava les branques mortes de figuera
mentre jugàvem al vell safareig
fent aquestes maquetes ridícules en guix de motllo—
Blancaneu amb nans, en *Humpty-Dumpty*—
Vam aprendre com n'era de trencadís el nostre món
i com en són de fràgils les coses que fem per a estimar

Escorça de figuera

que guarda la forma de l'arbre
verd, sempre viu, amb
tots els teus plecs i marques tendres
les teves arrugues tristes de l'ansia
una forma buida com el maniquí
de modista de la nostra mare
o com el cosset que duïes
com la Princesa Aurora
en el pantomima a Amberes
quan el teu Noi Principal
va obrir-se pas desbrossant
el cartró espinós
per a despertar-te amb un petó

Vivíem com en Hansel i Gretel
en una casa amb sostre de palla
amb oques en el pomerar
al costat del bosc de Kapellen
A la nit et rentaves els cabells
que cabdellaves en rínxols cerruts
i llavors t'embolicaves el cap en un jersei
Quan entrava de puntetes en l'habitació
et trobava ajaguda d'esquena
vestida amb el teu turbant solemne
Una vegada alguna cosa en la teva immobilitat
em va preocupar i llavors vaig inclinar-me
per a besar-te la galta
tranquil·litzant-me en trobar-te calenta
i respirant sota la teva toca d'espines

Primavera a Santanyí

Vas posar a la teva filla el nom de Míriam—
nena desitjada - rebel·lió – mar d'amargor
La primavera a Santanyí
veu de 'arbre que es desperta de nou, plançó,
sol sense punys amb mans d'or verd
ressuscitat d'un estanyol d'ombra
blava com els ulls de la Míriam
Els sèpals de fulla cobreixen el terra
com discos cansats de confetti
La noia està dempeus i creix cap a l'estiu
omple el seu espai
amb la fragància d'allesc de la mare

Capsa de figues

Aquestes fruites
disposades com joies
brillen com gotes de sang
com els nens que vas perdre
embrions en sacs arrugats
daurades de filigrana
emporprant-se
imperfectes
precioses

Figuera de Binifarda

El teu treball d'agulla va ser el fullatge tardorenc d'una figuera—
vànoves daurades amb dossers que hi fan joc
jerseis per a ell i ella en *Fair Isle* castany rogenic
conjunts colrats per a mare i filla
cosint l'impossible
teixit de la vida
que la mort
d'una estrebada
casualment desfa

Figuera de son Mesquida

mira't només
intentant de fer
deu coses a la vegada
torçant les teves branques
per a ben agafar
fent jocs malabars de tres
feines gairebé deixant caure
l'arxivador del teu cos
tensat garratibat
negant
negant-ho
resoluda de fer-ho
tot seguit
somrient i
plorant a la vegada

Soca de figuera de son Verro

Alça dues branques trencades

Vas ensenyar-nos les vil·les *time-share*
que venies—només de comissió—per a Marriotts
T'inclinaves com aquesta figuera de son Verro
grapejant els plecs de la faldilla com aquesta escorça arrugada
emocionada i vermella per la xerrameca de venedora
tot com si la germana, el nebot, la dona del nebot
foren genuïns clients i Marriotts
fou una empresa diferent de la
que mai et va proporcionar una ampolla d'aigua
deixant de banda el menjar— els seus aspersors nodrint
gespa exuberant mentre l'illa emmusteeix

Venedora per a Nutricare
vas oblidar el menjar vertader
empassant-te la línia de l'empresa
amb les farinetes d'amagriment
escampant somnis a esposes deprimides
Tu que sabies fer els millors
pimientos del padrón, paella negra,
œufs à la neige

Per a feines com aquestes et tensaves
i t'emmusteïes en aquesta fusta amarga

Soca de figuera des Rossells

Aquest arbre és una dona amb rostre gris
que fa esforços per aixecar-se, el braç
una branca trencada que es penja inútil
Al foc incontrolat de la muntanya
hem escapat pel moment
però eres seca com esca aquest estiu
La terrassa es queda tombada al teu voltant

Un més abans ens trobàvem en la fosca de la cova
preguntant-nos perquè havíem vingut
Endins, les escombraries usuals
l'excrement humà, papers higiènics, llaunes rovellant-se
l'esquelet d'una cabra escurat per les formigues
les pedres ennegrides d'una llar improvisada
Per fer plaer al pare, trobar la seva cova fabulosa
havíem pujat a través de còdols grans

ens havia tallat branques com navalles
i ara tens el braç trencat
Dues filles de més de cinquanta anys
que sempre intentaven demostrar
que valen tant com els fills que ell havia volgut

Hauríem d'haver seguit l'exemple de la Vassilissa:
Du a casa el crani de la cabra
Deixar que a la foscor de les seves òrbites
s'incendiés la nostra ira, cremés tota la casa

Figuera de Ramonet Gros

Què és allò que sents?
Suspensa d'un peu
estàs a punt de convocar
una reunió dels residents
netejar la piscina
sortir amb el gos
preparar el menjar dels pares, però
alguna cosa una mica a l'esquerra
t'arrossega, i t'inclines
torbada per aquest so
com per un batec estrany
en el motor del cotxe
una pulsació en les orelles
Que no ho escoltis
No hi fa cas
És només el vent de les tres de la tarda
el vent en les branques dels xiprers, allò que sents

Figueres davant de Can Cabana

les seves faldilles verdes fent tendals d'ombra
en un camp de blat tornassolat. Sorpresos
en mig d'això com criatures d'una altra vida—
secretà, misteriosa, acabat d'albirar enmig
la senzillesa dels grans de cada dia: el rosa palpitant
de gladiols salvatges i roselles de color vermell sang
bevent al fons de l'ombra de les figueres.

Fulles de figuera II

Tenen els colors exactes de l'anell
Que et vaig regalar pels vint-i-un anys:
àgata de molsa en un encastament
sencer de corona d'argent
No ho vas dur mai
Després de la teva mort
la teva filla me'l va retornar
el metall negre i desenllustrat
Venes blau-verd com la molsa
ramificant-se entorn d'una flama roja
una embòlia de rovell
que podia haver-te previngut
què volia dir aquell dolor de pit

El duc sempre
i la duresa
impedeix el desgast
Les meves mans ara són tacades de vellesa
El meu regal per a tu
el meu propi memento mori

Figuera Pollençina

Dempeus en la corba just abans de Can Xura
la figuera més bella de La Font.
Fent remor suau en passar una bicicleta
polsosa a l'estiu però agafant l'aigua
des aqüífers que nodreix la pluja
que cau de la Tramuntana,
encara dona fruits?

Quan els nostres nens eren petits
sempre hi havia aigua per Pasqua
fluent en el torrent de Sant Jordi;
prou per a que els nens poguessin posar dics
amb roques petites; un enlluernament d'aigua,
prou per a que els ànecs i els seus petits
poguessin nedar més avall de la petita finca
al peu de la vall de Ternelles.

Can Xura jeu com un vell gos al sol
al costat de la boca de la vall i parpelleja
les seves finestres aràbigues *œil-de-bœuf*.
En la cuina immensa moros i cristians
van prestar jurament—la *xura* que li da el nom—
de mantenir la pau i compartir l'aigua.

Cap aigua flueix ara pels canals
que van construir els moros dalt les parets.
Les portes de ferro que donen pas a la vall
ara es queden tancades per als forasters
que abans venien en autobusos cada dia.
Més piscines van buidant als aquífers.
El llit del torrent s'omple de pneumàtics
i de carretons del supermercat.

És només després d'un ruixat que corre l'aigua
en el torrent de Sant Jordi. Els horts de figueres,
els horts d'ametllers, els arrenquen. La brillantor
del formigó fa mal als ulls. L'illa s'asseca.
L'illa que coneixíem ja és morta, i tu també.
Encara dóna fruita, la figuera més dolça
de La Font?